پیمان نامه بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

مقدمه

دول عضو پیمان نامه حاضر،

با توجه به اینکه، طبق اصول اعلام شده در منشور ملل متحد، اعلام گردیده است شناسایی کرامت ذاتی و حقوق برابر و لاینفک کلیه اعضای خانواده بشر مبنای آزادی، عدالت و صلح در جهان است؛

با اذعان به اینکه حقوق مذکور ناشی از کرامت ذاتی شخص انسان است؛

با اذعان به اینکه، طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر آرمان انسانهای آزاد بهره مند از آزادیهای سیاسی و مدنی و رهایی یافته از ترس و نیاز تنها در صورتی می توانند محقق شوند که شرایط تمتع هر کس از حقوق مدنی و سیاسی و همچنین حقوق اقتصادی اجتماعی و فرهنگی ایجاد گردد؛

با توجه به تعهد دولتها طبق منشور ملل متحد مبنی بر ترویج احترام جهانی و رعایت حقوق و آزادیهای بشر؛

با در نظر گرفتن این که هر فرد نسبت به افراد دیگر و نیز نسبت به اجتماعی که بدان تعلق دارد عهده دار وظایفی است و مکلف است به اینکه در ترویج و رعایت حقوق شناخته شده به موجب این پیمان نامه اهتمام نماید؛

با مواد ذیل موافقت دارند:

بخش یکم

ماده ۱

۱- کلیه ملل از حق خودمختاری برخوردارند. به موجب حق مزبور، ملل وضع سیاسی خود را آزادانه تعیین و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود را آزادانه پیگیری می کنند.

۲- کلیه ملل می توانند برای نیل به اهداف خود، بی آنکه به اساس تعهدات ناشی از همکاری اقتصادی بین‌المللی خللی وارد آورند، و براساس منافع مشترک و حقوق بین‌الملل، آزادانه هرگونه تصرفی را در منابع و ثروتهای طبیعی خود بنمایند. در هیچ مورد نمی توان ملتی را از وسایل معاش خود محروم کرد.
۳- دول عضو پیمان نامه حاضر، از جمله دولتهایی که عهده دار اداره سرزمینهای غیرخودمختار و تحت قیمومت هستند، می بایست بر طبق مقررات منشور ملل متحد تحقق حق خودمختاری ملل را تسهیل و حق مذکور را محترم دارند.

بخش دوم

ماده ۲

۱- دول عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شوند که حقوق شناخته شده در این پیمان نامه را درباره کلیه افراد موجود در قلمرو و تحت صلاحیت خود، بدون هیچ گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصلیت ملی یا اجتماعی، دارایی، نسب یا هر وضعیت دیگر، محترم شمرده و تضمین نمایند.
۲- هر دولت عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شود که بر طبق اصول قانون اساسی خود و مقررات این پیمان نامه کلیه اقدامات مقتضی جهت اتخاذ تدابیر تقنینی و یا سایر اقداماتی که برای تحقق حقوق شناخته شده در این پیمان نامه، که قبلا به موجب قوانین و دیگر تدابیر موجود مقرر نشده اند، به عمل آورد.
۳- هر دولت عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شود که:
الف) تضمین کند شخصی که حقوق و آزادیهای شناخته شده اش در این پیمان نامه نقض شده است، امکان دادخواهی موثر داشته باشد؛ هر چند که نقض حقوق به وسیله اشخاصی ارتکاب شده باشد که در مقام رسمی خود مبادرت به این عمل کرده باشند.

ب) تضمین کند که مقامات ذیصلاح قضایی، اجرایی یا تقنینی یا هر مقام دیگری که به موجب نظام قانون آن کشور صلاحیت دارد، جبران خسارت شخص درخواست کننده را پیگیری نمایند همچنین امکانات دادخواهی قضائی را توسعه بدهد.
ج) تضمین کند که مقامات ذیصلاح قضائی به چنین جبران خساراتی که محرز شده اند، ترتیب اثر بدهند.

ماده ۳

دول عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شوند که تساوی حقوق زنان و مردان را در بهره مندی از تمامی حقوق مدنی و سیاسی پیش بینی شده در این پیمان نامه تضمین نماید.

ماده ٤

۱- در مواقعی که بروز وضعیت فوق العاده عمومی حیات (موجودیت) ملت را تهدید می کنند و وجود این وضعیت رسما اعلام شود، دول عضو پیمان نامه حاضر می توانند تدابیری را خارج از تعهداتشان طبق پیمان نامه حاضر، صرفا تا حدی که وضعیت مربوطه ایجاب کند، اتخاذ نمایند؛ مشروط بر اینکه تدابیر مزبور با سایر تعهداتی که بر طبق حقوق بین‌الملل بر عهده دارند مغایرت نداشته باشد و منجر به اعمال تبعیضی که منحصرا مبتنی بر نژاد، رنگ، جنس، زبان، اصل و مذهب یا اصلیت اجتماعی است نشود.
۲- با استناد به حکم فوق نمی توان [تعهدات مربوط به] مواد ٦،٧،٨ (بندهای اول و دوم)، ۱۱،۱۵،۱٦،۱۸ را تنزل دارد.
۳- هر یک از دول عضو پیمان نامه حاضر که از حق تنزل [تعهدات] استفاده می کند باید فورا دیگر دول عضو را توسط دبیرکل سازمان ملل متحد از مفاد تنزل داده و همچنین دلایلی که موجب تنزل [تعهدات] شده، مطلع نماید. تاریخی که دولت مزبور به تنزل [تعهدات] خاتمه می دهد نیز می بایست از همان مجرا ابلاغ شود.

ماده ۵

۱- هیچ یک از مقررات این پیمان نامه نباید به نحوی تفسیر شود که متضمن ایجاد حقی برای دولتی یا گروهی یا فردی گردد که به استناد آن، به منظور تضییع هر یک از حقوق

و آزادیهای به رسمیت شناخته شده در این پیمان نامه یا محدود نمودن آن بیش از آنچه در این پیمان نامه پیش بینی شده است، مبادرت به فعالیت یا انجام دادن اقدامی بکند.
۲- هیچ گونه اعمال محدودیت یا تنزل [تعهدات] نسبت به هر یک از حقوق بنیادین بشر، که به موجب قوانین، پیمان نامه ها، آیین نامه ها یا عرف در نزد هر دولت عضو پیمان نامه حاضر به رسمیت شناخته شده یا از قبل نافذ و جاری بوده است، به عذر اینکه این پیمان نامه چنین حقوقی را به رسمیت نشناخته یا اینکه به میزان کمتری به رسمیت شناخته است، قابل قبول نخواهد بود.

بخش سوم

ماده ٦

۱- حق زندگی از حقوق ذاتی تمامی انسانهاست. این حق باید به موجب قانون حمایت بشود. هیچ فردی را نمی توان خودسرانه از زندگی محروم کرد.
۲- در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده، حکم اعدام تنها باید در مورد شدیدترین جرایم و بر طبق قانونی که در زمان ارتکاب جرم لازم الاجرا بوده صادر شود و نباید همچنین مغایر با الزامات این پیمان نامه و پیمان نامه منع و مجازات جرم کشتار دسته جمعی باشد. این مجازات فقط به موجب حکم قطعی صادره از دادگاه صالح قابل اجرا خواهد بود.
۳- در مواقعی که سلب حیات منجر به جرم کشتار دسته جمعی می شود، چنین به نظر می رسد که هیچ یک از مقررات این ماده، دول عضو پیمان نامه حاضر را مجاز نمی دارد که به هیچ نحو تعهداتی که به موجب مقررات پیمان نامه منع و مجازات جرم کشتار دسته جمعی (ژنوسید) تقبل کرده اند را تنزل دهند.
٤- هر محکوم به اعدامی حق خواهد داشت که درخواست عفو یا تخفیف مجازات بنماید. عفو، بخشش یا تخفیف مجازات در تمام موارد می تواند اعطا شود.

۵- حکم اعدام در مورد جرایم ارتکابی اشخاص کمتر از هجده سال نماید اعمال شود و در مورد زنان باردار نیز نباید اجرا شود.

٦- هیچ یک از مقررات این ماده نباید موجب تأخیر در منع یا ممانعت در لغو مجازات اعدام توسط هر یک دول عضو پیمان نامه حاضر گردد.

ماده ۷

هیچ کس را نمی توان مورد شکنجه یا رفتار یا مجازات های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار داد، علی الخصوص هیچ فردی نباید بدون رضایت آزادانه او تحت آزمایشهای پزشکی یا علمی قرار گیرد.

ماده ۸

۱- هیچ کس را نباید در بردگی نگاه داشت. بردگی و تجارت برده به هر نحوی از انحا باید ممنوع باشد.

۲- هیچ کس را نباید در بندگی نگاه داشت.

۳- الف) هیچ کس نباید ملزم به انجام دادن کار قهری یا اجباری باشد.

ب) شق الف بند ۳ را نباید چنین تفسیر نمود که در کشورهایی که بعضی از جرایم قابل مجازات با اعمال شاقه است مانع از اجرای مجازات اعمال شاقه در مورد حکم صادره از دادگاه صالح بشود.

ج) "کار قهری یا اجباری" مذکور در این بند شامل امور زیر نخواهد بود:

اول) هرگونه کار یا خدمات ذکر نشده در شق «ب» که متعارفا فرد محبوس، یا فردی که در دوره آزادی مشروط از چنین حبسی، به موجب دستور قانون دادگاه ملزم به انجام آن است؛

دوم) هرگونه خدمت نظامی و در کشورهایی که امتناع از خدمت در نیروهای مسلح به سبب محظورات وجدانی به رسمیت شناخته شده است، هرگونه خدمت ملی که به موجب قانون به ایشان (مستنکفین از خدمت سربازی) تکلیف می شود.

سوم) هرگونه خدمتی که در موارد اضطراری یا به هنگام وقوع بلایایی که حیات یا رفاه جامعه را تهدید می کند، تکلیف بشود.
چهارم) هر کار یا خدمتی که بخشی از تعهدات مدنی متعارف باشد.

ماده ۹

۱- هرکس حق آزادی و امنیت شخصی دارد. هیچ کس را نباید خودسرانه دستگیر یا بازداشت کرد. از هیچ کس نمی توان سلب آزادی کرد مگر به جهات و طبق تشریفات مقرر به حکم قانون.
۲- هرکس که دستگیر شود باید به هنگام دستگیر شدن از علل آن مطلع شده و فورا تفهیم اتهام شود.
۳- هرکس که به اتهام کیفری دستگیر یا بازداشت شود باید فورا نزد قاضی یا هر مقام دیگری که به موجب قانون، مجاز به اعمال اختیارات قضایی است حاضر گردد و باید در مدت معقولی محاکمه یا آزاد شود. بازداشت اشخاصی که در انتظار محاکمه هستند نباید به عنوان قاعده کلی اعمال گردد، لیکن آزادی موقت ممکن است موکول به اخذ تضمیناتی بشود که حضور متهم را در جلسه دادرسی و سایر مراحل رسیدگی قضایی و حسب مورد برای اجرای حکم تضمین نماید.
٤- هرکس که بر اثر دستگیری یا بازداشت از آزادی محروم شود حق دارد که به حکم دادگاه تظلم نماید به این منظور که آن دادگاه بدون تأخیر راجع به قانونی بودن بازداشت وی اظهار نظر کند و در صورت قانونی نبودن بازداشت، حکم آزادی او را صادر کند.

۵- هرکس که به طور غیرقانونی دستگیر یا بازداشت شود باید حق به جبران خسارت داشته باشد.[1]

ماده ۱۰

۱- با تمامی افرادی که از آزادی خود محروم شده اند باید با انسانیت و با احترام به کرامت ذاتی شخص انسان رفتار کرد.

۲- الف) متهمین، جز در موارد استثنایی، باید جدا از محکومین نگاهداری شوند و متناسب با وضعیتشان به عنوان افراد غیرمحکوم مورد رفتار جداگانه ای قرار گیرند.

ب) کودکان متهم باید از بزرگسالان جدا بوده و در مورد وضعیت آنان باید در اسرع وقت اتخاذ تصمیم شود.

۳- نظام زندانها باید دربرگیرنده رفتاری با زندانیان باشد که هدف اساسی آن اصلاح و بازپروری اجتماعی آنان باشد. کودکان بزهکار باید از بزرگسالان جدا بوده و رفتار با آنان می بایست تابع نظامی متناسب با سن و وضع قانونی شان باشد.

ماده ۱۱

هیچ کس را نمی توان صرفا به این دلیل که قادر به اجرای یک تعهد قراردادی نیست زندانی کرد.

ماده ۱۲

۱- هرکس قانونا در سرزمین دولتی مقیم باشد حق عبور و مرور آزادانه و انتخاب آزادانه مسکن خود را در آنجا خواهد داشت.

۲- هرکس آزاد است هر کشوری و از جمله کشور خود را ترک کند.

۳- حقوق مذکور در فوق تابع هیچ گونه محدودیتی نخواهد بود مگر در مورد محدودیتهایی که به موجب قانون مقرر گردیده و برای حفظ امنیت ملی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادیهای دیگران لازم بوده و با سایر حقوق شناخته شده در این پیمان نامه سازگار باشد.

1

٤- هیچ کس را نمی توان به طور خودسرانه از حق ورود به کشور خود محروم کرد.

ماده ۱۳

بیگانگانی که قانونا در قلمرو یکی از دول عضو پیمان نامه حاضر باشند را تنها متعاقب تصمیمی که مطابق قانون اتخاذ شده باشد می توان از کشور اخراج نمود. و جز در مواردی که بنا به دلایل قانع کننده (محکم) امنیت ملی اقتضاء کند ایشان باید این امکان را داشته باشند که ادله خود را علیه اخراجشان ارائه دهند و اعتراض به پرونده شان در نزد مقام صالح یا نزد شخص یا اشخاصی که به طور خاص از طرف مقام صالح منصوب می گردند، با حضور نماینده ای که به این منظور تعیین می کند، رسیدگی شود.

ماده ١٤

۱- همه افراد باید در مقابل دادگاهها و محاکم برابر باشند. هرکس باید حق داشته باشد که به اتهامات کیفری یا اختلافات مربوط به حقوق و تعهدات ناشی از امور مدنی وی، طی یک دادرسی منصفانه و علنی، توسط دادگاهی صالح، مستقل و بی طرف که به موجب قانون تاسیس شده، رسیدگی شود. غیر علنی بودن جلسات در تمام یا قسمتی از جریان دادرسی، خواه به جهات اخلاق حسنه یا نظم عمومی یا امنیت ملی در یک جامعه مردم سالار، یا به مقتضای مصلحت زندگی خصوصی اصحاب دعوا، یا در مواردی که به لحاظ کیفیات خاص مورد نظر دادگاه، علنی بودن جلسات با مصالح عدالت مغایر باشد، تا حدی که دادگاه لازم بداند، امکان دارد؛ لیکن حکم صادره در امور کیفری یا مدنی به طور علنی اعلام خواهد شد مگر آنکه مصلحت کودکان طور دیگری اقتضا کند یا دادرسی مربوط به اختلافات زناشویی یا حضانت اطفال باشد.

۲- هرکس به ارتکاب جرمی متهم باشد باید بی گناه فرض شود تا اینکه تقصیر او بر طبق قانون اثبات گردد.

۳- هرکس به ارتکاب جرمی متهم گردد، با رعایت کامل تساوی، باید از حداقل تضمینات ذیل برخوردار شود:

الف) در اسرع وقت و با تفصیل به زبانی که او بفهمد از نوع و علل اتهامی که به او نسبت داده می شود مطلع شود؛
ب) وقت و تسهیلات کافی برای تمهید دفاعیه و برقراری ارتباط با وکیل منتخب خود داشته باشد؛
ج) بدون تأخیر غیرموجه محاکمه شود؛
د) در جلسه محاکمه حاضر بشود و شخصا یا به وسیله وکیل خویش از خود دفاع کند و در صورتی که از معاضدت حقوقی بی بهره است از این حق خود مطلع گردد؛ در مواردی که مصالح عدالت اقتضا نماید از طرف دادگاه [رأسا] برای او وکیلی تعیین بشود که در صورت عجز او از پرداخت حق الوکاله، هزینه ای نداشته باشد؛
هـ) از شهود علیه سؤالهایی بکند یا بخواهد که از آنها سؤالهایی بشود و شهود له با همان شرایط شهود علیه، احضار و از آنها سؤال بشود؛
و) اگر زبانی را که در دادگاه تکلم می شود نمی فهمد یا نمی تواند به آن تکلم کند یک مترجم رایگان در اختیار او قرار گیرد؛
ز) مجبور به ادای شهادت علیه خود و یا اقرار به جرم نباشد.
٤- در رسیدگی به پرونده های اطفال، دادرسی باید به نحوی باشد که شرایط سنی و مصلحت تقویت بازپروری ایشان لحاظ شود.
٥- هرمحکوم به جرمی باید حق داشته باشد تا محکومیت و مجازاتش در دادگاه عالی تری طبق قانون مورد تجدید نظر قرار گیرد.
٦- هرگاه شخصی به موجب حکم قطعی محکوم به ارتکاب جرم کیفری گردد و متعاقبا محکومیت وی نقض شود و یا به دلیل کشف حقیقتی جدید دال بر وقوع یک اشتباه قضائی مورد عفو قرار گیرد، از شخصی که در نتیجه چنین محکومیتی متحمل مجازات شده باید طبق قانون جبران خسارت شود مگر آنکه ثابت شود که عدم افشای به موقع حقیقت مکتوم کلا یا جزئا منتسب به خود وی بوده است.

۷- هیچ کس را نباید برای جرمی که به خاطر آن سابقا به موجب حکم قطعی صادره طبق قانون و آیین دادرسی کیفری هر کشوری محکوم یا تبرئه شده، دوباره محاکمه و مجازات کرد.

ماده ۱۵

۱- هیچ کس را نباید به علت فعل یا ترک فعلی که در موقع ارتکاب بر طبق قوانین ملی یا بین المللی جرم نبوده محکوم نمود و همچنین نباید هیچ مجازاتی شدیدتر از آنچه که در زمان ارتکاب جرم قابل اعمال بوده تحمیل شود. هرگاه پس از ارتکاب جرم، قانون، مجازات خفیف تری را برای آن مقرر دارد مرتکب باید از این تخفیف بهره مند شود.
۲- هیچ یک از مفاد این ماده نباید به محاکمه و مجازات شخصی که به علت فعل یا ترک فعلی که در زمان ارتکاب، بر طبق اصول کلی حقوق شناخته شده توسط جامعه ملتها، جرم محسوب می شده، لطمه ای وارد کند.

ماده ۱۶

هرکس حق دارد شخصیتش در مقابل قانون همه جا به رسمیت شناخته شود.

ماده ۱۷

۱- زندگی خصوصی، خانواده و خانه یا مکاتبات هیچ کس نباید مورد مداخلات خودسرانه یا غیر قانونی قرار گیرد و همچنین شرافت و حیثیت او نباید مورد تعرض غیرقانونی واقع شود.
۲- هرکس حق دارد در مقابل این گونه مداخلات یا تعرضات از حمایت قانون برخوردار باشد.

ماده ۱۸

۱- هرکس حق آزادی فکر، وجدان و مذهب دارد. این حق شامل آزادی داشتن یا قبول یک مذهب یا معتقدات به انتخاب خود، همچنین آزادی ابراز مذهب یا معتقدات خود،

خواه فردی یا جمعی، آشکار یا غیر علنی و آزادی در عبادات و اجرای آداب و اعمال و تعلیمات مذهبی می باشد.

۲- هیچ کس نباید به نحوی مورد اکراه واقع شود که به آزادی او در داشتن یا قبول یک مذهب یا معتقداتش لطمه ای وارد شود.

۳- آزادی ابراز مذهب یا معتقدات را نمی توان تابع محدودیتهایی نمود مگر آنچه منحصرا به موجب قانون پیش بینی شده و برای حمایت از امنیت، نظم، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادیهای اساسی دیگران ضرورت داشته باشد.

٤- دول عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شوند که آزادی والدین و حسب مورد، سرپرستان قانونی کودکان را در تأمین آموزش مذهبی و اخلاقی کودکان مطابق معتقدات خودشان محترم بشمارند.

ماده ۱۹

۱- هر کس حق دارد بدون دخالت دیگران به عقایدی پایبند باشد.

۲- هرکس حق آزادی بیان دارد. این حق شامل آزادی تفحص، تحصیل و انتقال اطلاعات و افکار از هر قبیل و فارغ از هر گونه محدودیتهای مرزی، خواه شفاها یا به صورت نوشته یا چاپ شده یا به صورت هنری یا به هر وسیله دیگر، به انتخاب خود می باشد.

۳- اعمال حقوق مذکور در بند ۲ این ماده مستلزم حقوق و مسئولیتهای خاصی است و لذا ممکن است مشمول محدودیتهای معینی بشود، اما این محدودیتها باید صرفا به موجب قانون بوده و برای امور ذیل ضرورت داشته باشد:

الف) احترام به حقوق یا حیثیت دیگران؛

ب) حفظ امنیت ملی یا نظم عمومی یا سلامت یا اخلاق عمومی.

ماده ۲۰

۱- هرگونه تبلیغ برای جنگ باید به موجب قانون ممنوع باشد.

۲- هرگونه تحریک به نفرت ملی، نژادی یا مذهبی که محرک تبعیض، خصومت یا خشونت است، باید به موجب قانون ممنوع باشد.

ماده ۲۱

حق به مجامع مسالمت آمیز باید به رسمیت شناخته شود. اعمال این حق تابع هیچ گونه محدودیتی نیست مگر آنچه بر طبق قانون مقرر شده و در یک جامعه مردم سالار به مصلحت امنیت ملی یا نظم عمومی بوده یا برای حمایت از سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادیهای دیگران ضرورت داشته باشد.

ماده ۲۲

۱- هرکس حق اجتماع آزادانه با دیگران را دارد، از جمله حق تشکیل سندیکا و اتحادیه های صنفی و پیوستن بدانها برای حمایت از منافع خود.

۲- اعمال این حق تابع هیچ گونه محدودیتی نیست مگر آنچه در یک جامعه مردم سالار به موجب قانون و به اقتضای امنیت ملی و عمومی و نظم عمومی یا برای حمایت از سلامت یااخلاق عمومی یا حقوق و آزادیهای دیگران مقرر گردیده است. این ماده مانع از آن نخواهد بود که اعضای نیروهای مسلح و پلیس در اعمال این حق تابع محدودیتهای قانونی بشوند.

۳- هیچ یک از مقررات این ماده به هیچ یک از دولتهای طرف تعهد پیمان نامه مورخ ۱۹٤۸ سازمان بین المللی کار راجع به آزادی سندیکایی و حمایت از حق سندیکا اجازه نمی دهد که با اتخاذ تدابیر قانونگذاری یا با نحوه اجرای قوانین به تضمینهای مقرر در آن پیمان نامه لطمه وارد آورند.

ماده ۲۳

۱- خانواده واحد طبیعی و بنیادین جامعه است و محق حمایت از سوی جامعه و دولت می باشد.

۲- حق نکاح و تشکیل خانواده برای زنان و مردانی که به سن ازدواج می رسند باید به رسمیت شناخته شود.

۳- هیچ نکاحی بدون رضایت آزادانه و کامل طرفین آن نباید منعقد شود.
٤- دول عضو پیمان نامه حاضر می بایست تدابیر مقتضی جهت تضمین تساوی حقوق و مسئولیتهای زوجین در عقد نکاح، در مدت زوجیت و هنگام انحلال را معمول دارند. در صورت انحلال نکاح، پیش بینی هایی برای حمایت لازم از اطفال باید به عمل آید.

ماده ٢٤

۱- هر کودکی بدون هیچ گونه تبعیض از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، اصلیت ملی یا اجتماعی، دارایی یا نسب حق دارد از اقدامات حمایتی که به اقتضای وضعیت صغر وی باید از طرف خانواده، جامعه و دولت اعمال شود، برخوردار گردد.
۲- هر کودکی باید بلافاصله پس از ولادت به ثبت برسد و دارای نامی بشود.
۳- هر کودکی حق کسب تابعیتی را دارد.

ماده ۲۵

هر شهروندی باید فارغ از تبعیضات مذکور در ماده ۲ و بدون محدودیتهای غیر معقول این حق و فرصت را داشته باشد تا؛

الف) در اداره امور عمومی مستقیما یا به واسطه نمایندگانی که آزادانه انتخاب می شوند شرکت نماید.

ب) در انتخابات حقیقی ادواری که باید با آرای عمومی و مساوی و از طریق رأی مخفی انجام شود و تضمین‌کننده بیان آزادانه اراده انتخاب‌کنندگان باشد، رای بدهد و انتخاب بشود.

ج) بر اساس شروط کلی مساوات، به مشاغل عمومی کشور خود دسترسی داشته باشد.

ماده ٢٦

کلیه اشخاص در مقابل قانون مساوی اند و بدون هیچ گونه تبعیض محق حمایت بالسویه قانون هستند. از این لحاظ، قانون باید هرگونه تبعیضی را منع و حمایت موثر و مساوی از کلیه اشخاص در مقابل هر نوع تبعیض از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب،

عقاید سیاسی یا عقاید دیگر، اصلیت ملی یا اجتماعی، دارایی، نسب یا هر وضعیت دیگر را تضمین نماید.

ماده ۲۷

در کشورهایی که اقلیتهای نژادی، مذهبی و زبانی وجود دارند، اشخاص متعلق به اقلیتهای مزبور نباید از این حق محروم باشند که به همراه سایر افراد گروه از فرهنگ خاص خود پیروی کرده و به دین خود پایبند بوده و بر طبق آن عمل کنند یا به زبان خود تکلم نمایند.

بخش چهارم

ماده ۲۸

۱- کمیته حقوق بشر (که از این پس در این پیمان نامه، "کمیته" نامیده خواهد شد) مرکب از هجده عضو تأسیس خواهد شد و عهده دار خدمات ذیل خواهد بود.

۲- کمیته ترکیبی از اتباع دول عضو پیمان نامه حاضر خواهد بود که باید از میان شخصیتهای دارای مکارم عالی اخلاقی بوده و صلاحیتشان در زمینه حقوق بشر محرز باشد. مفید بودن شرکت بعضی اشخاص با تجربه در امور قضایی در کارهای این کمیته مورد توجه واقع خواهد شد.

۳- اعضای کمیته انتخابی هستند و باید بنا به صلاحیت شخصی[۲] خودشان خدمت کنند.

ماده ۲۹

[2] - منظور این است که این اشخاص در کمیته نماینده رسمي و یا حافظ منافع دولت متبوع خود نیستند.

۱- اعضای کمیته با رأی مخفی از میان فهرست اشخاص واجد شرایط مذکور در ماده ۲۸ که برای این منظور از طرف دول عضو پیمان نامه حاضر نامزد شده اند، انتخاب خواهند شد.

۲- هیچ یک از دول عضو پیمان نامه حاضر نمی توانند بیش از دو نفر را به عنوان نامزد معرفی کنند. نامزدها نیز می بایست از اتباع همان دولت باشند.

۳- تجدید دوره نامزدی شخص واحد بلامانع است.

ماده ۳۰

۱- اولین انتخابات باید حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از لازم الاجرا شدن این پیمان نامه انجام خواهدشود.

۲- برای انتخابات کمیته، هر بار حداقل چهار ماه پیش از تاریخ انجام آن، به استثنای انتخاباتی که برای انتخاب سمت بلاتصدی طبق ماده ۳٤ برگزار می شود، دبیرکل سازمان ملل متحد از دول عضو پیمان نامه حاضر کتبا دعوت خواهد نمود که نامزدهای خود را برای عضویت در کمیته ظرف سه ماه معرفی کنند.

۳- دبیرکل سازمان ملل متحد فهرستی به ترتیب حروف الفبا از کلیه اشخاصی که به این ترتیب نامزد می شوند با ذکر نام دولتهایی که آنان را معرفی کرده اند تهیه می کنند و آن را حداکثر یک ماه قبل از تاریخ انتخابات به دول عضو پیمان نامه حاضر ارسال خواهد داشت.

٤- انتخاب اعضای کمیته در جلسه ای که به دعوت دبیرکل سازمان ملل متحد از دولتهای متعاهد این پیمان نامه در مرکز سازمان ملل متحد تشکیل خواهد شد انجام می شود. حد نصاب رسمیت این جلسه حضور دوسوم دولتهای طرف این پیمان نامه است و برگزیدگان، نامزدهایی خواهند بود که حایز اکثریت آرای نمایندگان دولتهای حاضر و رأی دهنده باشند.

ماده ۳۱

۱- کمیته نمی تواند بیش از یک تبعه از هر دولت عضو داشته باشد.

۲- در انتخاب اعضای کمیته رعایت سهم دهی عادلانه جغرافیایی و شـرکت نماینـدگان مختلف تمدنها و نظامهای عمده حقوقی خواهد شد.

ماده ۳۲

۱- اعضای کمیته برای چهار سال انتخاب می شـوند و نـامزدی و انتخـاب مجـدد آنـان بلامانع خواهد بود، لیکن مدت عضویت ۹ تن از اعضای منتخب در اولین انتخابـات در پایان دو سال منقضی می شود. نام این ۹ تن بلافاصله پس از اولـین انتخابـات بـا قرعـه توسط رئیس جلسه مذکور در بند چهار ماده ۳۰ معین می شود.

۲- در انقضای دوره تصدی، انتخابات طبق مواد قبلی این بخش از پیمـان نامـه برگـزار خواهد شد.

ماده ۳۳

۱- هرگاه یک عضو کمیته، به نظر مورد اتفاق آرای سایر اعضای کمیته، انجـام خـدمات خود را به هر علتی جز غیبت موقت قطع نموده باشد، رئیس کمیته، دبیرکل سازمان ملل متحد را مطلع می نماید و او کرسی عضو مزبور را بلاتصدی اعلام می کند.

۲- در صورت فوت یا استعفای یک عضو کمیته، رئیس کمیته فورا دبیرکل سازمان ملـل متحد را مطلع می نماید و او آن کرسی را از تاریخ فوت یا تاریخی که به اسـتعفا ترتیـب اثر داده می شود بلاتصدی اعلام می کند.

ماده ٣٤

۱- هرگاه بلاتصدی بودن یک کرسی بر طبق ماده ۳۳ اعلام شود و دوره تصدی عضوی که به جانشینی باید انتخاب گردد ظرف شش ماه از تاریخ اعلام بلاتصدی بودن منقضی نشود، دبیرکل سازمان ملل متحد به هر یک از دول عضو پیمان نامه حاضر اعلام خواهد نمود که می توانند ظرف مدت دوماه نامزدهای خود را بر طبق ماده ۲۹ به منظور تکیه بر کرسی بلاتصدی معرفی کنند.

۲- دبیرکل سازمان ملل متحد فهرستی به ترتیب حروف الفبـا از اشخاصـی کـه بـه ایـن ترتیب نامزد شده اند تهیه خواهد نمود و آن را برای دول عضو پیمان نامه حاضر ارسـال

خواهد داشت. انتخاب سمت برای تکیه بر کرسی بلاتصدی بر طبق مقررات مربوط این بخش از پیمان نامه صورت خواهد گرفت.

۳- هر عضوی که برای تکیه بر کرسی بلاتصدی به شرح مذکور در ماده ۳۳ انتخاب می شود، برای بقیه مدت عضویت عضوی که کرسی او در کمیته طبق مقررات آن بلاتصدی شده است، عضو کمیته خواهد بود.

ماده ۳۵

اعضای کمیته، با تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد طبق شرایطی که مجمع عمومی با توجه به اهمیت خدمات کمیته تعیین می کند، از منابع سازمان ملل متحد مقرری دریافت خواهند داشت.

ماده ٣٦

دبیرکل سازمان ملل متحد کارمندان و وسایل مادی مورد احتیاج را برای اجرای مؤثر وظایفی که کمیته به موجب این پیمان نامه به عهده دارد در اختیار کمیته خواهد گذاشت.

ماده ۳۷

۱- دبیرکل سازمان ملل متحد اعضای کمیته را برای تشکیل نخستین جلسه در مرکز سازمان ملل متحد دعوت می کند.

۲- پس از تشکیل نخستین جلسه، کمیته در اوقاتی که در آییز نامه داخلی آن پیشر بینی می شود تشکیل جلسه خواهد داد.

۳- کمیته معمولا در مرکز سازمان ملل متحد یا در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو تشکیل جلسه خواهد داد.

ماده ۳۸

هر عضو کمیته باید پیش از تصدی وظایف خود در جلسه علنی طی تشریفات رسمی تعهد نماید که وظایف خود را بی طرفانه و از روی وجدان (وظیفه شناسانه) ایفا خواهد کرد.

ماده ۳۹

۱- کمیته هیأت رئیسه خود را برای مدت دو سال انتخاب خواهد کرد. اعضای هیأت رئیسه قابل انتخاب مجدد هستند.

۲- کمیته آییز نامه داخلی اش را خود تنظیم می کند. آییز نامه مزبور از جمله مشتمل بر مقررات ذیل خواهد بود:

الف) حد نصاب رسمیت جلسات حضور دوازده عضو است.

ب) تصمیمات کمیته با اکثریت آرای اعضای حاضر اتخاذ می گردد.

ماده ٤۰

۱- دول عضو پیمان نامه حاضر متعهد می شوند درباره تدابیری که اتخاذ کرده اند - و آن تدابیر به حقوق شناخته شده در این پیمان نامه ترتیب اثر می دهند - و نیز درباره پیشرفتهای حاصل در بهره مندی از این حقوق گزارشهایی تقدیم بدارند: الف) ظرف یک سال از تاریخ لازم الاجرا شدن این پیمان نامه برای هر دولت طرف پیمان نامه درامور مربوط به خود دولت.

ب) پس از یک سال در هر زمان که کمیته چنین درخواستی بنماید.

۲- کلیه گزارشها باید خطاب به دبیرکل سازمان ملل متحد باشد و او آنها را برای رسیدگی به کمیته ارجاع خواهد کرد. گزارشها باید، حسب مورد، حاکی از عوامل و مشکلاتی باشد که در اجرای مقررات این پیمان نامه تأثیر دارند.

۳- دبیرکل سازمان ملل متحد می تواند، پس از مشورت با کمیته، رونوشت قسمتهایی ازگزارشها را که ممکن است مربوط به امور تحت شمول صلاحیت مؤسسات تخصصی باشد برای آن مؤسسات ارسال دارد.

٤- کمیته گزارشهای واصل از دولتهای متعاهد این پیمان نامه را بررسی می کند و گزارشهای خود و همچنین هرگونه ملاحظات کلی که مقتضی بداند را به کشورهای طرف تعهد پیمان نامه ارسال خواهد داشت. کمیته همچنین می تواند این ملاحظات را به ضمیمه گزارشهای واصل از کشورهای متعاهد این پیمان نامه به شورای اقتصادی و اجتماعی تقدیم بدارد.

٥- دول عضو پیمان نامه حاضر می توانند نظریاتی را درباره هرگونه ملاحظاتی که بر طبق بند ٤ این ماده اظهار شده باشد به کمیته ارسال دارند.

ماده ٤١

هر دولت عضو پیمان نامه حاضر می تواند، به موجب این ماده، در هر زمان، اعلام بدارد که صلاحیت کمیته را برای دریافت و رسیدگی به اطلاعیه های بند ٤، دایر بر ادعای هر دولت عضو پیمان نامه حاضر مبنی بر اینکه دولت دیگر متعاهد پیمان نامه تعهدات خود را طبق این پیمان نامه انجام نمی دهد، به رسمیت می شناسد. به موجب این ماده، فقط اطلاعیه هایی قابل دریافت و رسیدگی خواهد بود که توسط یک دولت متعاهد پیمان نامه که شناسایی صلاحیت کمیته را نسبت به خود اعلام کرده باشد تقدیم بشود. هیچ اطلاعیه مربوط به یک دولت طرف پیمان نامه که چنین اعلامی نکرده باشد پذیرفته نخواهد شد. نسبت به اطلاعیه هایی که به موجب این ماده دریافت می شود به ترتیب ذیل اقدام خواهد شد:

الف) اگر احدی از دول عضو پیمان نامه حاضر تشخیص دهد که دولت دیگر به مقررات این پیمان نامه ترتیب اثر نمی دهد، می تواند به وسیله اطلاعیه کتبی توجه دولت طرف پیمان نامه را به موضوع جلب کند. در ظرف مدت سه ماه پس از وصول اطلاعیه، دولت دریافت کننده، توضیح یا هرگونه اظهار کتبی دیگر دایر بر روشن کردن موضوع را در اختیار دولت فرستنده اطلاعیه خواهد گذارد. توضیحات و اظهارات مزبور حتی الامکان و تا جایی که مقتضی باشد از جمله حاوی اطلاعاتی خواهد بود درباره

قواعد دادرسی بر طبق قوانین داخلی آن دولت و آنچه برای حل آن انجام شده یا در جریان رسیدگی است یا آنچه در این باره بعدا مورد استفاده قرار گیرد.

ب) اگر، در ظرف شش ماه پس از وصول اولین اطلاعیه به دولت دریافت‌کننده، موضوع با رضایت هر دو طرف مربوطه فیصله نیابد، هر یک از طرفین حق خواهد داشت با ارسال اخطاریه‌ای به کمیته و به طرف مقابل موضوع را به کمیته ارجاع نماید.

ج) کمیته فقط پس از احراز اینکه بنا بر اصول کلی شناخته شده حقوق بین‌الملل تمامی طرق شکایت بر طبق قوانین داخلی در موضوع مورد استناد واقع و طی شده است، به موضوع مرجوعه رسیدگی می‌کند. این قاعده در مواردی که طی طرق شکایت به نحو غیرمعقول طولانی باشد، مجری نخواهد بود.

د) کمیته در موقع رسیدگی به اطلاعیه‌های واصله به موجب این ماده جلسات غیر علنی تشکیل خواهد داد.

هـ) با رعایت مقررات شق «ج»، کمیته به منظور حل و فصل دوستانه موضوع مورد اختلاف، براساس احترام به حقوق بشر و آزادیهای اساسی شناخته شده در این پیمان نامه، مساعی جمیله خود را در اختیار دولتهای ذی نفع طرف پیمان نامه خواهد گذارد.

و) کمیته در کلیه امور مرجوعه به خود می‌تواند از دولتهای ذی‌نفع طرف اختلاف موضوع شق «ب» هرگونه اطلاعات مربوط به قضیه را بخواهد.

ز) دول عضو مربوطه موضوع شق «ب» حق خواهند داشت هنگام رسیدگی به قضیه در کمیته نماینده داشته باشند و ملاحظات خود را به طور شفاهی یا کتبی یا به هر یک از دو شق اظهار بدارند.

ح) کمیته باید، در مدت دوازده ماه پس از تاریخ دریافت اخطاریه موضوع شق «ب»، به شرح ذیل گزارش بدهد:

(۱) اگر راه حلی طبق مقررات شق «ه» حاصل شده باشد، کمیته گزارش خود را به شرح مختصر قضایا و راه حل حاصله محدود خواهد کرد.

(۲) اگر راه حلی طبق مقررات شق «ه» حاصل نشده باشد، کمیته در گزارش خود به شرح مختصر اکتفا خواهد کرد. متن ملاحظات کتبی و صورت مجلس ملاحظات شفاهی که دول عضو مربوطه اظهار کرده اند ضمیمه گزارش خواهد بود. برای هر موضوع، گزارشی به دول عضو پیمان نامه حاضر ابلاغ خواهد شد.

۲- مقررات این ماده موقعی لازم الاجرا خواهد شد که ده دولت متعاهد این پیمان نامه، اعلامیه های پیش بینی شده در بند اول این ماده را ارائه کرده باشند. اعلامیه های مذکور توسط دولت متعاهد پیمان نامه در نزد دبیر کل سازمان ملل متحد تودیع می شود و وی رونوشتی از آن را برای سایر دولتهای متعاهد پیمان نامه ارسال خواهد داشت. اعلامیه ممکن است در هر زمان به وسیله اظهاریه ای خطاب به دبیرکل مسترد گردد. چنین استردادی به رسیدگی های انجام شده نسبت به موضوع اطلاعیه ای که قبلا به موجب این ماده ارسال شده باشد، خللی وارد نمی کند. هیچ اطلاعیه دیگری پس از وصول اخطاریه استرداد اعلامیه به دبیرکل پذیرفته نمی شود مگر اینکه دولت ذی نفع طرف تعهد پیمان نامه، اعلامیه جدیدی داده باشد.

ماده ۴۲

۱- الف) اگر مسئله مرجوعه به کمیته طبق ماده ٤١ با رضایت دولتهای ذی نفع طرف پیمان نامه حل نشود، کمیته می تواند با موافقت قبلی دولتهای ذی نفع طرف پیمان نامه یک کمیسیون خاص سازش تشکیل بدهد (که از این پس »کمیسیون« نامیده می شود). کمیسیون به منظور نیل به یک راه حل دوستانه مسئله را بر اساس احترام به این پیمان نامه و بذل مساعی جمیله خود در اختیار دولتهای ذی نفع طرف تعهد پیمان نامه می گذارد.

ب) کمیسیون مرکب از پنج عضو است که با توافق دولتهای ذی نفع طرف تعهد پیمان نامه تعیین می شوند. اگر دول عضو مربوطه درباره ترکیب تمام یا بعضی از اعضای کمیسیون در مدت سه ماه به توافق نرسند، آن عده از اعضای کمیسیون که درباره آنها

توافق نشده است از بین اعضای کمیته با رأی مخفی به اکثریت دو سوم اعضای کمیته انتخاب می شوند.
۲- اعضای کمیسیون بنا به صلاحیت شخصی به انجام وظیفه خواهند پرداخت. اعضای کمیسیون نباید در زمره اتباع دول عضو مربوطه یا از اتباع دولتی که طرف تعهد این پیمان نامه نیست یا از اتباع دولت طرف تعهد این میثاق، که اعلامیه مذکور در ماده ٤١ را نداده است، باشند.
۳- کمیسیون، رئیس خود را انتخاب و آییز نامه داخلی خود را تصویب می کند.
٤- جلسات کمیسیون معمولا در مرکز سازمان ملل متحد یا در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو تشکیل خواهد شد. با وجود این، جلسات مزبور ممکن است با مشورت دبیرکل سازمان ملل متحد و دول عضو مربوطه در محل مناسب دیگری تشکیل شود.
۵- دبیرخانه پیشر بینی شده در ماده ۳٦ خدمات دفتری کمیسیونهای متشکل به موجب این ماده را نیز انجام می دهد.
٦- اطلاعاتی که کمیته دریافت و رسیدگی می کند در اختیار کمیسیون گذارده می شود و کمیسیون می تواند از دول عضو مربوطه تهیه هرگونه اطلاع تکمیلی مربوط دیگری را بخواهد.
۷- کمیسیون، پس از مطالعه همه جانبه مسئله، حداکثر ظرف مدت دوازده ماه پس از ارجاع امر، گزارشی به رئیس کمیته تقدیم می دارد و آن را به دول عضو مربوطه ابلاغ می نماید:
الف) اگر کمیسیون نتواند در مدت دوازده ماه رسیدگی را به اتمام برساند، در گزارش خود، به بیان مختصر این نکته اکتفا می کند که رسیدگی مسئله به کجا رسیده است.
ب) هرگاه یک راه حل دوستانه براساس احترام به حقوق بشر به نحو شناخته شده در این پیمان نامه حاصل شده باشد، کمیسیون، در گزارش خود، به ذکر مختصر قضایا و راه حلی که به آن رسیده است اکتفا می کند.

ج) هرگاه راه حلی به مفهوم شق «ب» حاصل نشده باشد، کمیسیون نتایج حاصله خود را درباره کلیه نکات ماهوی مربوط به مسئله مورد بحث بین دول عضو پیمان نامه حاضر و همچنین نظریات خود را درباره امکانات حل و فصل دوستانه قضیه در گزارش خود درج می کند. این گزارش همچنین محتوی ملاحظات کتبی و صورت مجلس ملاحظات شفاهی دول عضو مربوطه خواهد بود.

د) هرگاه گزارش کمیسیون طبق شق «ج» تقدیم بشود، دولتهای ذی نفع طرف پیمان نامه، درمدت سه ماه پس از وصول گزارش، به رئیس کمیته اعلام می دارند که مندرجات گزارش کمیسیون را می پذیرند یا نه.

۸- مقررات این ماده به اختیارات کمیته بر طبق ماده ٤۱ خللی وارد نمی کند.

۹- کلیه هزینه های اعضای کمیسیون به تساوی بین دولتهای ذی نفع طرف تعهد پیمان نامه براساس برآوردی که دبیرکل سازمان ملل متحد تهیه می کند، تقسیم می شود.

۱۰- دبیرکل سازمان ملل متحد اختیار دارد، در صورت لزوم، هزینه های اعضا را قبل از آنکه دول عضو مربوطه طبق بند ۹ این ماده تأمین کنند، پرداخت نماید.

ماده ٤۳

اعضای کمیته و اعضای کمیسیونهای خاص سازش، که طبق ماده ٤۲ ممکن است تعیین شوند، حق دارند از تسهیلات و امتیازات و مصونیتهای مقرر درباره کارشناسان مأمور سازمان ملل متحد مذکور در قسمتهای مربوط به معاهده مزایا و مصونیتهای ملل متحد استفاده نمایند.

ماده ٤٤

مقررات اجرایی این پیمان نامه، بدون اینکه به آیینهای دادرسی مقرر در زمینه حقوق بشر طبق اسناد تشکیل دهنده یا به موجب پیمان نامه های سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی خلل وارد سازد، اعمال خواهد شد و مانع از آن نیست که دولتهای متعاهد پیمان نامه برای حل یک اختلاف طبق پیمان نامه های بین المللی عمومی یا اختصاصی که ملزم به آن هستند متوسل به آیینهای دادرسی دیگری بشوند.

ماده ٤٥

کمیته هرسال گزارش کارهای خود را توسط شورای اقتصادی و اجتماعی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقدیم می دارد.

بخش پنجم

ماده ٤٦

هیچ یک از مقررات این پیمان نامه نباید به نحوی تفسیر شود که به مقررات منشور ملل متحد و اساسنامه های مؤسسات تخصصی دایر به تعریف مسئولیتهای مربوط به هر یک از ارکان سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی در ارتباط با مسائل موضوع این پیمان نامه آسیبی برساند.

ماده ٤٧

هیچ یک از مقررات این پیمان نامه نباید به نحوی تفسیر شود که به حق ذاتی کلیه افراد و به بهره مندی و استفاده کامل و آزادانه آنان از منابع و ثروتهای طبیعی خودشان آسیبی برساند.

بخش ششم

ماده ٤٨

۱- این پیمان نامه برای امضای هر دولت عضو سازمان ملل متحد یا عضو هر یک از مؤسسات تخصصی آن یا هر دولت متعاهد اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری و نیز هر دولتی که مجمع عمومی سازمان ملل متحد از او دعوت کند که طرف تعهد این پیمان نامه بشود مفتوح است.

۲- عضویت در این پیمان نامه موکول به تصویب است. اسناد تصویب باید در نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع شود.

۳– این پیمان نامه برای الحاق هر یک از دولتهای مذکور در بند اول این ماده مفتوح خواهد بود.

٤– الحاق به وسیله تودیع سند الحاق در نزد دبیرکل سازمان ملل متحد انجام می شود.

۵– دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع هر سند تصویب یا الحاق را به کلیه دولتهایی که این پیمان نامه را امضا کرده اند یا به آن ملحق شده اند اطلاع خواهد داد.

ماده ٤٩

۱– این پیمان نامه سه ماه پس از تاریخ تودیع سی وپنجمین سند تصویب یا الحاق در نزد دبیرکل سازمان ملل متحد لازم الاجرا می شود.

۲– این پیمان نامه سه ماه پس از تاریخ تودیع سند تصویب یا الحاق هر دولتی که این پیمان نامه را پس از تودیع سی وپنجمین سند تصویب یا الحاق تصویب کند یا به آن ملحق بشود لازم الاجرا خواهد شد.

ماده ۵۰

مقررات پیمان نامه حاضر نسبت به تمامی قسمتهای دولتهای فدرال، بدون قید هیچ گونه محدودیت یا استثنایی، اعمال خواهد شد.

ماده ۵۱

۱– هر دولت عضو پیمان نامه حاضر می تواند اصلاح این پیمان نامه را پیشنهاد کند و متن آن را در نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع کند. در این صورت، دبیرکل سازمان ملل متحد هر طرح اصلاح پیشنهادی را به دولتهای طرف این پیمان نامه ارسال می دارد و از آنها درخواست می نماید به او اعلام دارند که آیا مایل اند کنفرانسی از دولتهای طرف تعهد پیمان نامه به منظور بررسی و اخذ رأی درباره طرحهای پیشنهادی تشکیل گردد. در صورتی که حداقل یک سوم دولتهای طرف پیمان موافق تشکیل چنین کنفرانسی باشند، دبیر کل، کنفرانس را تحت لوای سازمان ملل متحد تشکیل خواهد شد. هر

اصلاحی که مورد قبول اکثریت دولتهای حاضر و رأی دهنـده در کنفـرانس واقـع بـشود برای تصویب به مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقدیم خواهد شد.

۲- اصلاحات موقعی لازم‌الاجرا می شود که به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد برسد و اکثریت دو سوم دولتهای طرف تعهد این پیمان نامه بر طبق قواعد قانون اساسی خودشان آن را قبول کرده باشند.

۳- اصلاحات پس از لازم الاجرا شدن تنها باید برای آن دسته از دول عـضوی کـه آزاد پذیرفته اند، الزام آور باشد. سایر دول عضو کماکان به مفاد پیمان نامه حاضر و هر گونه اصلاح آن که قبلا قبول کرده اند ملزم خواهند بود.

ماده ۵۲

قطع نظر از اطلاعیه‌های مقرر در بند ۵ ماده ٤۸، دبیرکل سازمان ملل متحد مراتب زیر را به کلیه دولتهای مذکور در بند اول آن ماده اطلاع خواهد داد:

الف) امضاها، تصویب ها و الحاق ها طبق ماده ٤۸؛

ب) تاریخ لازم‌الاجرا شدن ایـن پیمـان نامـه طبـق مـاده ٤۹ و تـاریخ لازم‌الاجـرا شـدن اصلاحات طبق ماده ۵۱.

ماده ۵۳

۱- پیمان نامه حاضر، که متنهای چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی آن اعتباری برابر دارند، در بایگانی سازمان ملل متحد تودیع خواهد شد.

۲- دبیرکل سازمان ملل متحد رونوشت مصدق این پیمان نامـه را بـرای کلیـه دولتهـای مذکور در ماده ٤۸ ارسال خواهد داشت.